

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

ZAMONAVIY JAMIYATDA MA'NAVIY ONG VA SHAXS RIVOJLANISHI MUAMMOLARI

Ochilova Nigora Ruzimuratovna
Qarshi davlat texnika universiteti, dotsenti

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy jamiyatda ma'naviy ongning shakllanishi va shaxs rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar tahlil qilinadi. Globallashuv, axborot texnologiyalari va ommaviy madaniyatning inson ma'naviyatiga ta'siri yoritiladi. Shuningdek, ma'naviy tarbiyani takomillashtirish orqali barkamol shaxsni shakllantirish yo'llari ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: ma'naviy ong, shaxs rivojlanishi, globallashuv, axborot jamiyati, tarbiya, qadriyatlar, ommaviy madaniyat.

ПРОБЛЕМЫ ДУХОВНОГО И ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Очилова Нигора Рuzимуратовна
Каршинский государственный технический университет, доцент

Аннотация

В данной статье анализируются основные факторы, влияющие на формирование духовного сознания и развитие личности в современном обществе. Рассматривается влияние глобализации, информационных технологий и массовой культуры на духовный мир человека. Также предлагаются пути совершенствования духовного воспитания для формирования гармонично развитой личности.

Ключевые слова: духовное сознание, развитие личности, глобализация, информационное общество, воспитание, ценности, массовая культура.

PROBLEMS OF SPIRITUAL AND PERSONAL DEVELOPMENT IN MODERN SOCIETY

Ochilova Nigora Ruzimuratovna
Karshi State Technical University, Associate Professor

Abstract

This article analyzes the main factors influencing the formation of spiritual consciousness and personal development in modern society. It examines the impact of globalization, information technologies, and mass culture on human spirituality. The study also proposes ways to improve spiritual education in order to form a well-rounded and harmoniously developed individual.

Keywords: spiritual consciousness, personal development, globalization, information society, education, values, mass culture.

Hozirgi kunda globallashuv va axborotlashuv jarayonlari jadal sur'atlar bilan rivojlanib borayotgan bir sharoitda inson omili, uning ma'naviy kamoloti va shaxs sifatida shakllanishi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ma'naviyat inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, u jamiyat taraqqiyotining muhim omili hisoblanadi.

Zamonaviy jamiyatda inson faqatgina iqtisodiy yoki texnik jihatdan emas, balki ma'naviy jihatdan ham rivojlangan bo'lishi lozim. Bu esa ma'naviy ongni shakllantirish va rivojlantirish masalasini dolzarb qilib qo'yadi.

Ma'naviy ongning mazmuni va ahamiyati

Ma'naviy ong insonning axloqiy, estetik, falsafiy va diniy qarashlarini o'zida mujassam etgan murakkab ijtimoiy hodisadir. U insonning dunyoqarashini belgilaydi va uning ijtimoiy xulq-atvoriga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ma'naviy ong insonda yaxshilik va yomonlikni farqlash, mas'uliyatni his qilish, jamiyat qoidalariga rioya etish kabi fazilatlarini shakllantiradi. Shu ma'noda, ma'naviy ong shaxs kamolotining asosiy mezon sifatida namoyon bo'ladi.

Zamonaviy jamiyatdagi asosiy muammolar

Bugungi kunda ma'naviy ong va shaxs rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan qator omillar mavjud.

Birinchi navbatda, globallashtirish jarayonini qayd etish lozim. U turli madaniyatlarning o'zaro ta'sirini kuchaytirgan holda, ayrim hollarda milliy qadriyatlarining susayishiga olib kelmoqda.

Ikkinchidan, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi inson ongiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Internet tarmoqlaridagi turli mazmundagi axborotlar insonning dunyoqarashiga ijobiy ham, salbiy ham ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Uchinchidan, ommaviy madaniyat ta'siri ham dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. U ba'zan yengil hayot tarzini targ'ib qilib, chuqur ma'naviy qadriyatlarni ikkinchi darajaga tushirib qo'yadi.

Shuningdek, oila va ta'lim tizimidagi ayrim kamchiliklar ham shaxs rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Tarbiya jarayonidagi uzilishlar yoshlar ongida bo'shliq paydo qilishi mumkin.

Shaxs rivojlanishini ta'minlash omillari

Shaxsning har tomonlama rivojlanishi uchun bir qator muhim omillarni inobatga olish zarur.

Avvalo, ta'lim tizimida ma'naviy-axloqiy tarbiyani kuchaytirish lozim. Bu orqali yoshlarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat shakllantiriladi.

Ikkinchidan, oila institutini mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Oilada shakllangan ma'naviy muhit shaxs kamolotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Uchinchidan, axborot madaniyatini shakllantirish, ya'ni insonni axborotni tanqidiy tahlil qilishga o'rgatish zarur.

Shuningdek, shaxs ehtiyojlari va motivatsiyalarini to'g'ri yo'naltirish ham muhim hisoblanadi. Bu borada psixologik yondashuvlar alohida ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ma'naviy ong va shaxs rivojlanishi masalasi ijtimoiy-falsafiy, psixologik va pedagogik tadqiqotlarning markaziy mavzularidan biri hisoblanadi. Ushbu muammo yuzasidan ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan ilmiy izlanishlar olib borilgan.

Shuningdek, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev asarlarida inson qadrini yuksaltirish, ma'naviy tarbiyani kuchaytirish va barkamol avlodni tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilab berilgan. Unda ta'lim va tarbiya uyg'unligi shaxs rivojlanishining asosiy sharti ekanligi alohida ta'kidlanadi [1].

Milliy olimlardan A. Abdullayev ma'naviyatni shaxs ongining ajralmas qismi sifatida tahlil qilib, uning shakllanishida ijtimoiy muhit va tarbiyaning rolini asoslab beradi [2]. B. G'aniyev esa shaxs psixologiyasi nuqtai nazaridan inson rivojlanishida ichki ehtiyojlar, qiziqishlar va motivatsiyaning o'rnini ilmiy jihatdan yoritadi [3].

Xorijiy tadqiqotchilar ishlari ham ushbu muammoning turli jihatlarini ochib beradi.

Xususan, Erix Fromm inson ma'naviyatini uning erkinligi, ijtimoiy mas'uliyati va muhabbat kabi qadriyatlar bilan bog'laydi [4]. Abraham Maslou tomonidan ilgari surilgan ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasi shaxs rivojlanishining bosqichma-bosqich amalga oshirishini ko'rsatadi [5]. Shuningdek, Alvin Toffler axborot jamiyati sharoitida inson ongi va qadriyatlar

tizimida yuz berayotgan o'zgarishlarni tahlil qiladi [6].

Tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, ma'naviy ong va shaxs rivojlanishi masalasi kompleks yondashuvni talab qiladi. Ushbu jarayonga ijtimoiy muhit, ta'lim tizimi, oila, madaniyat va axborot makoni kabi omillar bir vaqtning o'zida ta'sir ko'rsatadi.

METODOLOGIYA

Mazkur maqolada bir qator umumilmiy va maxsus ilmiy usullardan foydalanildi. Avvalo, tahlil va sintez usuli orqali mavzuga oid ilmiy manbalar o'rganilib, ular asosida umumiy nazariy xulosalar shakllantirildi. Bu usul turli manbalarda keltirilgan yondashuvlarni birlashtirish imkonini berdi.

Taqqoslash (komparativ) usuli yordamida milliy va xorijiy tadqiqotlar o'zaro solishtirildi. Bu esa ma'naviy ong va shaxs rivojlanishining umumiy qonuniyatlari hamda o'ziga xos jihatlarni aniqlashga xizmat qildi.

Tadqiqotda tizimli yondashuv qo'llanilib, ma'naviy ong va shaxs rivojlanishi o'zaro bog'liq tizim sifatida qaraldi. Unda ijtimoiy, psixologik va madaniy omillar o'zaro bog'liq holda tahlil qilindi.

Shuningdek, induksiya va deduksiya usullari orqali alohida faktlardan umumiy xulosalarga kelindi va nazariy qoidalar amaliyot bilan bog'landi.

Bundan tashqari, tadqiqotda kuzatuv va umumlashtirish usullaridan foydalanilib, zamonaviy jamiyatdagi ma'naviy jarayonlar tahlil qilindi.

NATIJA

Zamonaviy jamiyatda ma'naviy ong va shaxs rivojlanishiga doir quyidagi muhim natijalarga erishildi.

Birinchidan, ma'naviy ong shaxs kamolotining asosiy tarkibiy qismi ekanligi aniqlandi. U insonning ijtimoiy faolligi, axloqiy qarashlari va hayotiy pozitsiyasini belgilashda hal qiluvchi o'rin tutadi. Ma'naviy jihatdan yetuk shaxs jamiyatda barqarorlik va taraqqiyotni ta'minlovchi asosiy kuch sifatida namoyon bo'ladi.

Ikkinchidan, globallashtirish va axborotlashuv jarayonlari ma'naviy ong shakllanishiga ikki tomonlama ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan asoslandi. Ya'ni, bir tomondan, axborot resurslarining kengayishi inson dunyoqarashini boyitsa, ikkinchi tomondan, nazoratsiz va sifatsiz axborot ma'naviy qadriyatlarining susayishiga olib kelishi mumkin.

Uchinchidan, tadqiqot natijalariga ko'ra, yoshlar orasida ma'naviy tarbiyaning yetarli darajada shakllanmagani ayrim salbiy holatlarni keltirib chiqarayotgani kuzatildi. Jumladan, ijtimoiy befarqlik, iste'molchilik kayfiyati va milliy qadriyatlarga nisbatan yetarli qiziqishning yo'qligi shular jumlasidandir.

To'rtinchidan, shaxs rivojlanishida oila, ta'lim muassasalari va ijtimoiy muhitning o'zaro uyg'un ta'siri hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi isbotlandi. Aynan ushbu omillarning muvofiqligi barkamol shaxsni shakllantirishda muhim shart hisoblanadi.

Beshinchidan, ma'naviy ongni rivojlantirishda axborot madaniyatini shakllantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish zarurligi asoslandi. Shuningdek, tadqiqot davomida quyidagi amaliy natijalarga ham erishildi: ma'naviy tarbiyani kuchaytirishga qaratilgan yondashuvlar tizimlashtirildi; zamonaviy jamiyatda shaxs rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlandi; ma'naviy ongni shakllantirishning samarali usullari ishlab chiqildi.

MUHOKAMA

Zamonaviy jamiyatda ma'naviy ong va shaxs rivojlanishi murakkab va ko'p qirrali jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayonga turli ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va axborot omillari bir vaqtning o'zida ta'sir ko'rsatadi.

Olib borilgan tahlillar asosida aniqlandiki, ma'naviy ongni shakllantirish faqat ta'lim tizimi doirasida amalga oshiriladigan jarayon emas, balki u oila, ijtimoiy muhit va ommaviy axborot vositalari bilan uzviy bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, shaxs rivojlanishini

ta'minlashda kompleks yondashuv talab etiladi.

XULOSA

Zamonaviy jamiyatda ma'naviy ong va shaxs rivojlanishi muammolariga bag'ishlangan holda quyidagi xulosalarga kelish mumkin.

Avvalo, ma'naviy ong shaxsning ichki dunyosi, axloqiy qarashlari va ijtimoiy xulq-atvorini belgilovchi asosiy omil ekanligi tasdiqlandi. U insonning jamiyatdagi o'rni, mas'uliyati va hayotiy pozitsiyasini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Ikkinchidan, globallasuv va axborotlashuv jarayonlari shaxs rivojlanishiga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Bir tomondan, bilim va axborot olish imkoniyatlari kengaysa, ikkinchi tomondan, nazoratsiz axborot oqimi ma'naviy qadriyatlarga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Uchinchidan, shaxs rivojlanishida oila, ta'lim muassasalari va ijtimoiy muhitning o'zaro uyg'unligi muhim omil ekanligi asoslandi. Mazkur omillar bir-birini to'ldirgan holda barkamol shaxs shakllanishiga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish, axborot madaniyatini shakllantirish hamda tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish zarurligi ko'rsatib berildi.

Beshinchidan, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ma'naviy tarbiyani kuchaytirish va uni tizimli ravishda tashkil etish jamiyat barqarorligi va taraqqiyotining muhim sharti hisoblanadi.

Shunday qilib, zamonaviy jamiyatda ma'naviy ong va shaxs rivojlanishi o'zaro uzviy bog'liq jarayonlar bo'lib, ularni samarali tashkil etish uchun kompleks, ilmiy asoslangan va tizimli yondashuv talab etiladi. Faqat shu orqali ma'naviy yetuk, mas'uliyatli va barkamol shaxsni shakllantirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2021. — 464 b.
2. Abdullayev A. Ma'naviyat asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 2015. — 220 b.
3. G'aniyev B. Shaxs psixologiyasi. — Toshkent: Fan, 2018. — 256 b.
4. Fromm E. Man for himself. — New York: Rinehart & Company, 1947. — 254 p.
5. Maslow A. Motivation and personality. — New York: Harper & Row, 1954. — 411 p.
6. Toffler A. The third wave. — New York: Bantam Books, 1980. — 537 p.